

Web akadálymentességi kisokos 22. részének teljes szövegű átirata

A nyitóképen a Kormányzati Informatikai Fejlesztési Ügynökség (KIFÜ) neve és logója, valamint a „Web akadálymentességi kisokos – 22. rész: A billentyűfókusz és a képernyőolvasó fókusz különbségei” főcím, és az „Előadó: Szántai Károly, web akadálymentességi szakértő” szöveg látható. A videó alatt végig az előadó hangja hallható, kivétel akkor, amikor a képernyőolvasó program hangja is megszólal.

A következő képen a „Két billentyűzetes felhasználói csoport” szöveg olvasható. Mellette egy fotó látszik, amin egy felhasználó a billentyűzeten gépel.

Előadó: Amikor az akadálymentesség kapcsán billentyűzettel navigáló felhasználókról beszélünk, akkor nagyon leegyszerűsítve két felhasználói csoportra gondolunk. Egyrészt azokra a látó felhasználókra, akik valamilyen oknál fogva, például kézremegéssel járó betegség miatt nem használnak egeret. Másrészt azokra a vak és gyengénlátó felhasználókra, akik azért nem használnak egeret, mert az egérkurzort nem látják vagy nehezen tudják nyomon követni. E két felhasználói csoport billentyűzetes navigációja messze nem egyforma. A navigációban rejlő különbségek gyökere a látásból, illetve annak hiányából adódik.

A következő képen a „Billentyűzettel navigáló látó felhasználók” szöveg olvasható. Mellette egy fotó látszik, amin egy nő a számítógép monitorát nézve a billentyűzeten gépel.

Előadó: Ha egy látó, de kizárólag billentyűzettel navigáló felhasználó megnyit egy weboldalt, akkor azonnal látja és el tudja olvasni az oldal tartalmának azon részét, ami a képernyőjén egyszerre megjelenik. Innentől neki a billentyűzetet alapvetően csak két dolog miatt kell használnia. Az egyik az oldal görgetése, amit a

böngészőprogramokból elérhető billentyűkombinációk biztosítanak. A másik az oldalon található interaktív komponensek elérése és működtetése.

A következő képen a „Kontrasztos fókuszjelzés” szöveg olvasható. Mellette egy weboldal képernyőképe látszik, amin egy link körül egy vastag piros fókuszjelző van.

Előadó: „A weboldalak billentyűzetes kezelésének alapkövetelményei” című részben részletesen megnéztük, hogy ez utóbbi tevékenységekhez szüksége lesz az úgynevezett billentyűfókuszra, illetve annak jól látható vizuális reprezentációjára, a fókuszjelzőre. Nagyon fontos újból hangsúlyozni, hogy a billentyűfókusz és a fókuszjelző csak az interaktív komponensek, így például a linkek, gombok, jelölőnégyzetek, rádiógombok, választólisták, űrlapmezők kezeléséhez szükséges. A sima tartalmi elemek hozzáféréséhez nem kell.

A következő képen a „Billentyűzettel navigáló látássérült felhasználók” szöveg olvasható. Mellette egy fotó látszik, amin a felhasználó egyik keze a Braille-kijelzőn, a másik a billentyűzeten van.

Előadó: A billentyűzetes navigációban érintett másik felhasználói csoport, a képernyőolvasó programot használó látássérült emberek egy másik fókuszt is mozgatnak a billentyűzetükkel. Ez a képernyőolvasó program fókusza. Néhány esetet leszámítva a képernyőolvasó program mindig csak azt az elemet olvassa fel, amin éppen a képernyőolvasó fókusza áll. A látássérült felhasználók tehát döntően azért léptetik a képernyőolvasó fókuszt, hogy meghallgassák a fókuszált elemet, és nem feltétlenül azért, hogy interakciót végezzenek vele.

A következő képen „A képernyőolvasó fókuszával a statikus elemek is elérhetők” szöveg olvasható. Mellette egy weboldal képernyőképe látszik, amin egy táblázatcella körül egy vékony fekete fókuszjelző van.

Előadó: A képernyőolvasó fókusza és a korábban említett billentyűfókusz között a leglényegesebb különbség, hogy a képernyőolvasó fókuszával a nem interaktív, vagyis a billentyűfókusszal nem elérhető elemekre is rá lehet lépni. Többek között a weboldalon lévő szövegek, címsorok, régiók, listák, táblázatok, képek is fókuszálhatók, meg persze a különböző interaktív komponensek, például a linkek, a gombok, vagy az űrlapmezők is.

A következő képen „A képernyőolvasó fókuszát léptető gyorsbillentyűk” szöveg olvasható. Mellette egy fotó látszik, amin egy képernyő-billentyűzet van.

Előadó: A képernyőolvasó fókuszát különböző gyorsbillentyűkkel lehet léptetni. Ezek a gyorsbillentyűk képernyőolvasónként eltérhetnek, de a legtöbb nagyjából ugyanazt a sémát követi. A léptetésben általában szerepet kapnak a kurzormozgató billentyűk, míg például a H billentyű a következő címsorra, a T billentyű a következő táblázatra, az L billentyű a következő listára viheti a képernyőolvasó fókuszát. Olyan billentyűkombinációk is előfordulhatnak, amelyekhez akár két vagy három billentyű egyidejű lenyomása is szükséges. Bizonyos szempontból nézve a képernyőolvasó fókusza tehát sokkal változatosabban és hatékonyabban mozgatható, mint a billentyűfókusz.

A következő képen „A TAB billentyű szerepe” szöveg olvasható. Mellette egy fotó látszik, amin a billentyűzet TAB billentyűje van.

Előadó: Mindezek ellenére sok webfejlesztő mégis tévesen azt gondolja, hogy a vak felhasználók kizárólag a TAB billentyűvel lépkednek az oldalon. Természetesen a TAB billentyű is fontos szerephez jut. Megnyomásával a látó billentyűzetes felhasználókhoz hasonlóan a képernyőolvasós felhasználók is a billentyűfókuszot mozgatják, vagyis rálépnek a következő billentyűzettel fókuszálható interaktív komponensre. Amikor egy képernyőolvasós felhasználó a TAB billentyűt használja, akkor a billentyűfókusz és képernyőolvasó fókusz összetalálkozik, azaz szinkronba kerülnek egymással. Ez mindaddig így marad, amíg a felhasználó a TAB billentyűvel lépked. Ha azonban egy olyan gyorsbillentyűt nyom meg, ami csak a képernyőolvasó fókuszát mozgatja el, akkor a két fókusz „útjai” ismét elválhatnak egymástól.

A következő képen „A képernyőolvasó fókusz láthatósága” szöveg olvasható. Mellette egy képernyőfotó látszik a Vizuális követés beállítóablak különböző opcióival.

Előadó: Érdekeség a két fókusztypussal kapcsolatban, hogy amíg a billentyűfókusz aktuális helyét mindig mutatnia kell egy feltűnő fókuszjelzőnek, addig a képernyőolvasó fókuszának nincs feltétlenül vizuális jelzése. A vak felhasználóknak ugyanis egyik vizuális jelzés sem releváns. Ettől függetlenül szinte az összes képernyőolvasó programban bekapcsolható a képernyőolvasó fókuszának vizuális

megjelenítése, hiszen képernyőolvasót nem csak a vak felhasználók, hanem a gyengénlátó, de akár a diszlexiás felhasználók is használhatnak, akiknek viszont látóként ez a visszajelzés egy komoly segítség lehet.

A következő képen egy weboldal képernyőképe látszik.

Előadó: Lássunk egy példát az elhangzottak alátámasztására. Példánk egy képzeletbeli egészségügyi intézmény weboldalának egyik részletét mutatja, ahol egy „Szakorvosaink” szövegű címsor, egy rövid bekezdés, valamint a szakorvosok nevét, szakterületét és rendelési adatait tartalmazó táblázat található. A szakorvosok neve egyben linkként is működik. Ha a TAB billentyűvel elkezdjük léptetni a billentyűfókusz, akkor az először a táblázat első adatsorában és első oszlopában látható orvos linkjén fog megállni, mivel ez a link az első interaktív komponens az oldalon. A fókuszjelzést itt egy vastag piros színű keretezés, és a link betűszínének megváltozása biztosítja. A következő TAB leütésre a következő orvos linkjére kerül a billentyűfókusz, hiszen ez a következő interaktív komponens. Vegyük észre, hogy a billentyűfókusz a táblázatban lévő többi cellára soha nem lép rá, mivel azok nem interaktív tartalmak. Most nézzük meg ugyanezt a példát képernyőolvasóval. A képernyőolvasó kurzorával – amit jelen esetben egy fekete keretezés reprezentál – elsőként a címsorra lépünk, majd az alatta lévő bekezdésre, végül a táblázatra. A képernyőolvasó kurzorával a táblázat bármelyik celláját elérhetjük, hiszen a célunk, hogy ezeket is meghallgassuk.

Képernyőolvasó: 1. szintű címsor, szakorvosaink. Szakorvosaink, már az első találkozástól kezdve egyénre szabott kezelési módszerekkel és folyamatos, hosszú távú nyomon követéssel segítik pácienseinket a teljes gyógyulásban. Szakorvosaink rendelési táblázat, 4 oszlopok, 4 sorok. Név, 1/4 oszlop. Szakterület, 2/4 oszlop.

Előadó: Ha most valami miatt úgy döntünk, hogy megnyomjuk a TAB billentyűt, akkor a billentyűfókusz és a képernyőolvasó fókusz is az első orvos linkjére kerül, mivel továbbra is ez a link az első interaktív komponens az oldalon.

Képernyőolvasó: Link, Dr. Kiss Miklós.

Előadó: A következő TAB leütésével mindkét fókusz a következő orvos linkjére lép, azaz együtt mozognak.

Képernyőolvasó: Link, Dr. Szabó Andrea.

Előadó: Amennyiben ezután a képernyőolvasó fókuszának segítségével arrébb lépünk, akkor jól látható, hogy a billentyűfókusz és a képernyőolvasó fókusz ismét elválik egymástól. A billentyűfókusz a linken marad, míg a képernyőolvasó fókusza már egy másik cellában van.

Képernyőolvasó: Szakterület, bőrgyógyász szakorvos, 2/4 oszlop.

A videó záróképén a KIFÜ logója, és „A magyarországi digitalizáció szolgálatában” jelmondata látható.